

Олег РОЖКО

Національна академія державного управління
при Президентові України

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ НАДАННЯ ОФТАЛЬМОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналізуються наукові дослідження з проблем державного управління організацією надання офтальмологічної допомоги населенню України. Доводиться необхідність активізації управлінського впливу на розвиток офтальмологічної служби з метою диференціації підходів у наданні якісних офтальмологічних послуг населенню на рівні регіону між державним та приватним сектором медицини в умовах реформування системи охорони здоров'я.

Ключові слова: державне управління, наукові дослідження, організація офтальмологічної допомоги, населення, удосконалення механізмів державного управління.

Олег Рожко. Управление организацией предоставления офтальмологической помощи населению как предмет научных исследований

Анализируются научные исследования по проблемам государственного управления организацией оказания офтальмологической помощи населению Украины. Доказывается необходимость активизации управленческого воздействия на развитие офтальмологической службы в целях дифференциации подходов в предоставлении качественных офтальмологических услуг населению на уровне региона между государственным и частным сектором медицины в условиях реформирования системы здравоохранения.

Ключевые слова: государственное управление, научные исследования, организация офтальмологической помощи, население, совершенствование механизмов государственного управления.

Oleh Rozhko. Managing of ophthalmological treatment rendering for population as a subject of scientific research

The scientific researches on public administration issues that refer to managing of ophthalmological treatment rendering for population in Ukraine are analyzed. It is proved the necessity of administrative influence activation on ophthalmological service development with the aim of differentiation of approaches for competitive ophthalmological services rendering for population at regional level between public and private sector of medicine under the conditions of reformation in public health service system.

Key words: public administration, scientific researches, ophthalmological treatment service, population, advancing of public administration mechanisms.

Удосконалення механізмів державного управління сферою охорони здоров'я в умовах обмеженого ресурсного забезпечення та упровадження на цій основі нових форм та методів організації надання якісних медичних послуг населенню України залишається надзвичайно актуальною проблемою, адже сьогодні серед нагальних суспільних реформ Президент України назвав реформу системи охорони здоров'я [7]. Саме тому питання належного наукового супроводу та упровадження європейських принципів управління у сфері охорони здоров'я ставить перед вітчизняними дослідниками нові теоретико-методологічні та науково-прикладні завдання.

Вирішенню проблемних питань організації надання медичної допомоги населенню присвячені роботи таких науковців, як В. Р. Григорович, В. Д. Долот, В. Д. Карамішев, Н. П. Кризина, С. О. Козуліна, З. О. Надюк, Я. Ф. Радиш, В. Є. Складенко, О. А. Скрипник, І. І. Фуртак, Н. П. Ярош та ін. Проблемам державного управління розвитком системи охорони здоров'я в Україні, що поєднує організаційні, фінансові, регулятивні, контрольні заходи та має на меті забезпечення задоволеності суспільства медичною допомогою на основі реалізації системних галузевих змін, присвячені наукові праці І. В. Рожкової, І. М. Солоненка, В. Г. Шевцова. Розвиток приватного сектору охорони здоров'я в Україні став предметом поглибленого наукового інтересу для багатьох дослідників, серед яких насамперед слід назвати Л. О. Буравльова, С. А. Антонюк. Особливостям реформування галузевого управління на регіональному рівні присвячені наукові праці О. П. Перетяки, Я. М. Пітько.

Водночас недостатньо розробленими на сьогодні залишаються такі напрями, як управління розвитком спеціалізованої медичної допомоги та питання державного регулювання розвитку приватної медичної допомоги в Україні. Зокрема, в умовах реформування медичної галузі особливої уваги потребує сфера організації спеціалізованої медичної допомоги. Мова йде, насамперед, про офтальмологічну допомогу. Стосовно цієї проблеми, на жаль, небагато наукових робіт, які переважно належать до галузі медицини (О. П. Вітківська, В. А. Дуфінець, Н. В. Медведовська, С. О. Риков).

Метою статті є дослідження шляхів подальшого розвитку управління організацією надання офтальмологічної допомоги населенню на регіональному рівні на основі сучасного теоретико-методологічного базису в галузі науки «Державне управління».

Одним із найбільш динамічних напрямів розвитку науки «Державне управління» можна назвати напрям, пов'язаний із проблематикою державного управління у сфері охорони здоров'я. За спостереженням вітчизняного дослідника Я. Ф. Радиша, до наукового обґрунтування шляхів розв'язання проблем державного

управління у сфері охорони здоров'я, починаючи з 2000 р., в Україні було залучено близько ста вітчизняних дослідників [2]. Детальний аналіз наданої дослідником інформації показує, що більшість наукових розробок присвячені як розв'язанню проблем державного управління у сфері охорони здоров'я шляхом удосконалення механізмів державного управління (близько 30 захищених дисертацій), так і можливостям їх розв'язання на рівні місцевого самоврядування (близько 35 захищених дисертацій).

На даний час в Україні розроблені теоретико-методичні засади та практичні підходи до вдосконалення організаційного механізму державного регулювання системи охорони здоров'я за умов ринкової трансформації економіки України та з урахуванням світового й вітчизняного досвіду (О. В. Савкіна); досліджені механізми державного управління системою первинної медико-санітарної допомоги міському населенню (В. Ц. Черномаз); обґрунтовані наукові підходи до вдосконалення якості медичних послуг в Україні на основі впровадження організаційно-економічного механізму державного регулювання цих послуг (Ю. О. Котляревський); розроблені основні засади управління реформуванням первинної медико-санітарної допомоги на місцевому рівні шляхом застосування адаптивного механізму державного регулювання в первинній ланці охорони здоров'я на місцевому рівні (Д. М. Джафарова); розкритий генезис становлення та розвитку державного регулювання суспільних відносин у галузі охорони здоров'я України (Н. Б. Мезенцева); комплексно досліджена проблема формування державного управління системою паліативної допомоги в Україні (С. А. Крюков); розроблені відповідні пропозиції щодо вдосконалення теоретико-методичних засад застосування комплексного механізму державного регулювання забезпечення населення України лікарськими засобами (А. В. Беліченко).

Упродовж останніх років дедалі частіше почали з'являтися наукові дослідження, присвячені розгляду проблем державного управління організацією спеціалізованої медичної допомоги населенню України. Серед них насамперед слід назвати такі: «Державне управління системою надання онкологічної допомоги населенню України: генезис та тенденції розвитку» (С. Г. Бугайцов); «Державне регулювання системи з надання населенню України кардіологічної допомоги на регіональному рівні» (Б. С. Дарчин); «Державне регулювання приватної стоматологічної діяльності в Україні: організаційно-правові засади» (І. О. Бедрик).

У той же час серед наукових праць, присвячених розгляду проблем державного управління спеціалізованою медичною допомогою, як бачимо, жодного дослідження щодо вирішення проблем управління у сфері забезпечення населення офтальмологічною допомогою до

цього часу не було. У галузі науки «Державне управління» сьогодні маємо поодинокі наукові роботи, які тільки побічно стосуються проблем управління офтальмологічною службою. І тут слід акцентувати на важливості наукового доробку вітчизняного дослідника О. Ю. Фільца. На його думку, сьогодні для української держави, яка переживає соціально-економічну, фінансову та політичну кризу, надзвичайно актуалізується проблема належної організації надання спеціалізованої медичної допомоги в амбулаторних умовах [8]. Такий підхід є поширеною практикою в європейських країнах. Дослідник виходить з позицій, що державне управління спеціалізованою амбулаторною медичною допомогою – це цілеспрямована та координуюча діяльність відповідних управлінських структур та закладів охорони здоров'я на вторинному рівні, спрямована на організацію надання спеціалізованої медичної допомоги в амбулаторних умовах у разі захворювання, яке потребує спеціальних методів діагностики та лікування як у невідкладних станах, так і в плановому порядку і надається лікарями відповідної спеціалізації.

Можна повністю погодитись із визначенням О. Ю. Фільца стосовно державного управління спеціалізованою амбулаторною медичною допомогою та підтримати його, адже контекст розвитку державного управління спеціалізованою амбулаторною медичною допомогою включає й управління організацією офтальмологічної допомоги, яка належить до спеціалізованих видів допомоги. Водночас важливо акцентувати, що в умовах реформування медичної галузі і зміщення акцентів у бік розвитку закладів первинної медико-санітарної допомоги проблема організації надання офтальмологічної допомоги в амбулаторних умовах надзвичайно актуалізується. Тому сімейний лікар повинен сьогодні не тільки теоретично володіти відповідними знаннями щодо лікування хвороб ока, але й уміти надавати невідкладну допомогу при травмах ока тощо. У зв'язку з цим Міністерством охорони здоров'я України на органи місцевого самоврядування покладається завдання щодо забезпечення закладів первинної ланки необхідним офтальмологічним обладнанням [5] як загального призначення (портативний офтальмоскоп), так і цільовими укладками для надання спеціалізованої офтальмологічної допомоги при невідкладних станах (тонометр очний для вимірювання внутрішньоочного тиску, апарат Рота).

Ураховуючи запити українського суспільства на демократизацію державного управління та невідворотність децентралізації владних повноважень у багатьох сферах життєдіяльності, питання підвищення якості управління соціальною сферою загалом та сферою охорони здоров'я зокрема розробляються вітчизняними науковцями дуже

активно. У цьому контексті слід наголосити на таких наукових працях, як: «Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю в процесі управління медичним забезпеченням населення монофункціональних міст України» (Г. Ф. Ігнат'єва); «Модернізація функцій органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я населення» (А. Ф. Шипко); «Організація діяльності органів місцевого самоврядування у сфері охорони громадського здоров'я» (О. М. Торбас); «Роль державних органів управління і місцевого самоврядування в механізмі реформування первинної медико-санітарної допомоги» (Я. М. Пітко).

У 2001 р. дослідниця Н. В. Медведовська, ретельно проаналізувавши медико-соціальні аспекти захворюваності та шляхи оптимізації медичної допомоги офтальмологічним хворим, визначила нормативи організації офтальмологічної допомоги на первинному та вторинному рівнях [4]. У 2003 р. дослідник В. А. Дуфинець обґрунтував шляхи оптимізації офтальмологічної допомоги військовослужбовцям [3]. Головний офтальмолог МОЗ України С. О. Риков у 2004 р. науково обґрунтував систему надання офтальмологічної допомоги населенню України шляхом упровадження системи оперативного інформаційного забезпечення діяльності офтальмологічної служби та формування її єдиного інформаційного простору [6]. Розвиваючи цей напрям, дослідниця О. П. Вітовська у 2011 р. науково обґрунтувала якісно нову систему організації офтальмологічної допомоги населенню України на основі пропозиції розробки та прийняття Національної стратегії боротьби з первинною глаукомою [1].

Комплексний аналіз наукових публікацій показує, що наукові розробки вітчизняних дослідників проблемних напрямів щодо надання офтальмологічних послуг населенню не є проблемою суто медичної галузі, а виходять далеко за межі цієї науки. Так, проблеми організації надання офтальмологічної допомоги населенню та вдосконалення на регіональному рівні діяльності офтальмологічної служби розробляються і в суміжних галузях науки. У галузі технічних наук на увагу заслуговує дисертаційна робота Н. О. Комлевої, присвячена обґрунтуванню можливості підвищення точності результатів діагностування рухового апарату зорового аналізатора.

Аналіз бази дисертаційних робіт, здійснений автором, показав, що дисертації вітчизняних дослідників у галузі юридичних наук безпосередньо не стосуються проблем управління організацією надання офтальмологічної допомоги. Але суміжність розгляду правових механізмів управління та окремих аспектів, пов'язаних з обслуговуванням у тому числі й пацієнтів з вадами зору чи інвалідів зору, дозволяє включити такі дисертаційні роботи в окремий блок.

У дисертаційній роботі М. С. Кряж «Державна політика

забезпечення соціально вразливих верств населення України лікарськими засобами» розглядається можливість визначення державних соціальних стандартів лікування із зазначенням видів та обсягів медичної та фармацевтичної допомоги, що надається громадянам пільгових категорій безоплатно за рахунок бюджетів усіх рівнів і коштів обов'язкового медичного страхування. І тут слід назвати життєву необхідність забезпечення людей похилого віку засобами оптичної корекції зору на безоплатній основі, яку забезпечують органи влади різних рівнів на основі застосування програмно-цільового методу управління. Прикладом є загальнодержавна та регіональні програми «Зір ветерана».

У дисертаційній роботі І. В. Солопової на тему «Медичне обслуговування як форма соціального захисту населення України» на основі комплексного аналізу обґрунтовується місце інституту медичного обслуговування у праві соціального забезпечення. У дисертаційному дослідженні на тему «Стандартизація у системі обов'язкового медичного страхування в Україні (адміністративно-правовий аспект)» за авторством Я. М. Шатковського розглядається зміст понять, видів та особливостей медичних стандартів у контексті впровадження людинацентристської ідеології загальнодержавної системи стандартизації.

Дослідниця О. В. Крилова, вивчаючи питання цивільно-правового регулювання відносин з надання медичної допомоги населенню, зазначає, що в Україні як у державних, комунальних, так і в приватних лікувально-профілактичних закладах регулювання суспільних відносин побудовано, як правило, на основі укладання договору про надання медичної допомоги. Дійсно, домінуючою організаційно-правовою формою регулювання суспільних відносин при наданні офтальмологічних послуг населенню в приватних закладах офтальмологічної практики є договір про надання послуг, а також інформована добровільна згода пацієнта на проведення діагностики, медичних втручань тощо.

Отже, як показує проведене дослідження, проблематика управління організацією надання офтальмологічної допомоги населенню є найбільш розробленою в галузі медичних наук, юридичних наук та в галузі технічних наук. До цього часу, як показав проведений аналіз, у галузі науки «Державне управління» комплексного дослідження суспільних відносин у сфері організації надання офтальмологічної допомоги населенню на регіональному рівні здійснено не було. Усе вищезазначене об'єктивно підтверджує необхідність удосконалення регіонального управління організацією надання офтальмологічної допомоги населенню та мотивує до продовження подальших наукових досліджень за цим напрямом.

Список використаних джерел

1. **Вітовська О. П.** Наукове обґрунтування національної стратегії боротьби з первинною глаукомою в Україні : автореф. дис. ... д-ра мед. наук : 14.02.03 ; 14.01.18 / Вітовська О. П. ; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. – К., 2011. – 39 с.
2. **Державне управління охороною здоров'я в Україні: генеза і перспективи розвитку** : монографія / за заг. ред. М. М. Білинської, Я. Ф. Радиша. – К. : НАДУ, 2013. – 424 с.
3. **Дуфинець В. А.** Оптимізація офтальмологічної допомоги військовослужбовцям : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 14.02.03 / Дуфинець Василь Андрійович ; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. – К., 2003. – 20 с.
4. **Медведовська Н. В.** Медико-соціальні аспекти захворюваності та шляхи оптимізації медичної допомоги офтальмологічним хворим : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 14.02.03 / Медведовська Н. В. ; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. – К., 2001. – 16 с.
5. **Про затвердження** примірного табеля оснащення лікувально-профілактичних підрозділів закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу : наказ МОЗ України від 23 лют. 2012 р. № 132. – Режим доступу : www.moz.gov.ua.
6. **Риков С. О.** Наукове обґрунтування системи надання офтальмологічної допомоги населенню України : автореф. дис. ... д-ра мед. наук : 14.02.03 ; 14.01.18 / Риков С. О. ; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. – К., 2004. – 36 с.
7. **Стратегія** розвитку України 2020. – Режим доступу : www.reforms.in.ua/2020.
8. **Фільц Ю. О.** Удосконалення механізмів державного управління спеціалізованою амбулаторною медичною допомогою : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Фільц Ю. О. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – 20 с.

List of references

1. **Vitovska O. P.** Naukove obhruntuvannia natsionalnoi stratehii borotby z pervynnoiu hlaukomoiu v Ukraini : avtoref. dys. ... d-ra med. nauk : 14.02.03 ; 14.01.18 / Vitovska O. P. ; Nats. med. un-t im. O. O. Bohomoltsia. – K., 2011. – 39 s.
2. **Derzhavne upravlinnia okhoronoiu zdorovia v Ukraini: geneza i perspektvyu rozvytku** : monohrafiia / za zah. red. M. M. Bilynskoi, Ya. F. Radysha. – K. : NADU, 2013. – 424 s.
3. **Dufynets V. A.** Optymizatsiia oftalmolohichnoi dopomohy viiskovosluzhbovtciam : avtoref. dys. ... kand. med. nauk : 14.02.03 / Dufynets Vasyl Andriiovych ; Nats. med. un-t im. O. O. Bohomoltsia. – K., 2003. – 20 s.
4. **Medvedovska N. V.** Medyko-sotsialni aspekty zakhvoriuvanosti ta shliakhy optymizatsii medychnoi dopomohy oftalmolohichnym khvorym : avtoref. dys. ... kand. med. nauk : 14.02.03 / Medvedovska N. V. ; Nats. med. un-t im. O. O. Bohomoltsia. – K., 2001. – 16 s.
5. **Pro zatverdzhennia** prymirnoho tabelia osnashchennia likuvalno-profilaktychnykh pidrozdiliv zakladiv okhorony zdorovia, shcho nadaiut pervynnu

medychnu (medyko-sanitarnu) dopomohu : nakaz MOZ Ukrainy vid 23 liut. 2012 r. № 132. – Rezhym dostupu : www.moz.gov.ua.

6. **Rykov S. O.** Naukove obgruntuvannia systemy nadannia oftalmolohichnoi dopomohy naselenniu Ukrainy : avtoref. dys. ... d-ra med. nauk : 14.02.03 ; 14.01.18 / Rykov S. O. ; Nats. med. un-t im. O. O. Bohomoltsia. – K., 2004. – 36 s.

7. **Stratehiia** rozvytku Ukrainy 2020. – Rezhym dostupu : www.reforms.in.ua/2020.

8. **Filts Yu. O.** Udoskonalennia mekhanizmiv derzhavnogo upravlinnia spetsializovanoi ambulatornoiu medychnoiu dopomohoiu : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.02 / Filts Yu. O. – L. : LRIDU NADU, 2012. – 20 s.

Надійшла до редколегії 05.11.14

УДК 353.2+504.03

Геннадій МАРУШЕВСЬКИЙ

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

**СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА
СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
(НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Досліджуються нормативно-правові та методологічні засади проведення стратегічної екологічної оцінки в Україні. Пропонується методологія проведення стратегічної екологічної оцінки стратегії регіонального розвитку, яку апробовано під час проведення стратегічної екологічної оцінки «Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року».

Ключові слова: стратегічна екологічна оцінка, збалансований розвиток, стратегія, регіональний розвиток, стратегічне планування, державне управління.

Геннадий Марушевский. Стратегическая экологическая оценка стратегии регионального развития (на примере Днепропетровской области)

Исследуются нормативно-правовые и методологические основы проведения стратегической экологической оценки в Украине. Предлагается методология проведения стратегической экологической оценки стратегии регионального развития, апробированная в процессе проведения стратегической экологической оценки «Стратегии развития Днепропетровской области на период до 2020 года».

Ключевые слова: стратегическая экологическая оценка, устойчивое развитие, стратегия, региональное развитие, стратегическое планирование, государственное управление.

Gennadii Marushevskiy. Strategic environmental assessment for strategy of regional development (case of Dnipropetrovsk region)

© Марушевський Г. Б., 2014